

LÁSZLÓ Norbert

# A HITELEZŐI ÉRDEKHORDOZÓ MEGJELENÉSÉNEK VIZSGÁLATA A SZÁMVITELI BESZÁMOLÓKBAN

– A VÁLLALATMÉRETTTEL ÖSSZEFÜGGŐ  
SZABÁLYOZÁSBONTÁS TÜKRÉBEN

A kutatás a hasznosság oldaláról közelíti meg a témát, s azt vizsgálja, hogy a szabályozás összhangban van-e a hazai gyakorlattal. A pénzügyi helyzettel összefüggő információk az érdekhordozók közül elsődlegesen a hitelezők (tágabb értelmezésben a szállítókat is magában foglalja) számára fontosak. Így ezen információk előállítása csak akkor minősül hasznosnak, ha egyáltalán megjelenik olyan érdekhordozó, aki igényli azt. A számviteli törvény a méret alapján tesz különbséget a cash flow-kimutatás készítési kötelezettségében, ezért a szerző a vállalati sokaságot ez alapján kettébontva elemezte a hitelezői kötelezettségek megjelenését. A varianciaelemzés azt mutatja, hogy – összehasonlítva a nagyobb cégekkel – a hitelező mint érdekhordozó a kisebb vállalkozásoknál szignifikánsan kisebb arányban jelenik meg. Ez alapján a méret szerint történő megkülönböztetés indokoltnak tűnik, azonban további vizsgálat keretében lehetne még elemezni, hogy az értékhatárok jó helyen vannak-e ebből a szempontból, esetleg szükség lenne-e egyéb tényezők (például a hitelezői kötelezettségek arányának) bevonására az előírásokra vonatkozó különbségtételnél.

*Kulcsszavak:* hitelezői érdekhordozó, pénzügyi kimutatások, számvitelszabályozás

Az egyes számviteli szabályrendszerek igyekeznek kerülni az érdekhordozók közötti prioritás nyílt kimondását, azonban a gyakorlat azt igazolja vissza, hogy elsősorban a tulajdonosokat tekintik a pénzügyi beszámolás fő címzettjeinek, s utánuk a másik forrásbiztosítók, a hitelezők szerepelnek (Benedict – Elliott, 2001; Lakatos, 2009).

A kisebb vállalkozásoknál az egyes érdekhordozói szerepek összemosódhatnak, de előfordulhat, hogy egy részük meg sem jelenik, így például, ha nincs hitelező, akkor a pénzügyi helyzet alakulását bemutató beszámolórészek – mint például a cash flow-kimutatás – iránt is kisebb az érdeklődés. A számviteli előírások vállalati méret alapú megkülönböztetése minden szabályozásban előkerül, ami a cash flow-kimutatásoknál többnyire azt jelenti, hogy a nagyobb vállalkozásoknak kötelező elkészíteniük azt, azonban a kisebbeknek nem.

## Az érdekhordozók és információs igényeik

A számvitelt és annak feladatát már sokan, sokféleképpen definiálták, de abban általános az egyetértés, hogy egyik kiemelt feladata az információszolgáltatás az érdekhordozók (stakeholderek) felé a gazdálkodó egység állapotáról és teljesítményéről.

## Az érdekhordozók

Az érdekhordozókból a leggyakrabban hét szereplőt szoktak megkülönböztetni, három belsőt: tulajdonosok, vállalatvezetők és alkalmazottak, valamint négy külsőt: vevők, szállítók, hitelezők és állami szervezetek. Az érdekhordozók körét azonban Riahi-Belkaoui sokkal tágabban értelmezi. A közvetlen felhasználók köre (tulajdonosok, menedzsment, munkavállalók, hitelezők és szállítók, vevők, adóhatóságok) megegyezik a fentebb bemutatottakkal, viszont közvetett felhasználóként további tíz csoportot említ:

- pénzügyi elemzők és tanácsadók,
- tőzsdék,
- ügyvédek,
- szabályozási vagy nyilvántartási hatóságok,
- pénzügyi sajtó és adatszolgáltatók,
- kereskedelmi szövetségek,
- szakszervezetek,
- versenytársak,
- nagyközönség,
- egyéb kormányzati szervek.<sup>1</sup>

A vállalkozás és az általa közölt adatok, valamint az érdekhordozók közé bekerülhet a folyamatba egy szereplő: az elemző vagy tanácsadó. E speciális érdekhordozó viszont csak közvetítő szerepet játszik, így az őt felkért érintett értekeinek megfelelően fog viselkedni. Hasonlóan értelmezhető a brókercégek és a hitelminősítők szerepe is.

Természetesen egy szerep körben is megjelenhet – főleg kisebb gazdálkodóknál a tulajdonos egyben menedzser és munkavállaló is –, de a következőkben a tisztán szétválasztott szerepkörökkel foglalkozom, amelyekből azonban levezethető az összevont szerepek is. A szakirodalomban hol a tulajdonos, hol a (jelenlegi és leendő) befektető megnevezéssel találkozunk, értekezésemben azonban – mivel az információigényük megegyezik – szinonimaként fogom ezeket a fogalmakat használni. A tulajdonosi szerepkört időnként kettébontják<sup>2</sup> nagytulajdonosokra (meghatározó részvényesek) és kistulajdonosokra (kiszármazott részvényesek), mivel eltérő lehetőségeik vannak mind az információszerzésben, mind a vállalatvezetésbe való beleszólásban. Ahol ez a megkülönböztetés fontos a téma szempontjából, ott ezt külön fogom jelezni, de többségében erre az elválasztásra nincs szükség.

### Információigények

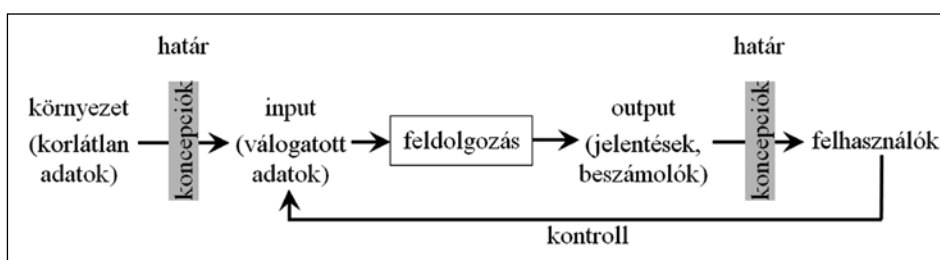
A bemutatandó információk körét az érdekhordozók igényeiből lehet levezetni, azonban az összes információigény kielégítése nem valósítható meg, így valamilyen módon szabályozni szükséges, hogy mit is kell a gazdálkodó egységnek a tevékenységéről bemutatnia. Az információszolgáltatás a pénzügyi kimutatásokban és jelentésekben valósul meg, amelynek folyamatát az 1. ábra szemlélteti.

Kérdésként merülhet fel, hogy a korlátlanul rendelkezésre álló környezeti adatokból milyen szűrők alkalmazásával jussunk el a felhasználók számára biztosított

pénzügyi beszámolóhoz. Egyik lehetőségként felmerülhet, hogy minél több adat közlése az elérendő cél, hiszen így mindenki nagyobb eséllyel kapja meg az általa igényelt információt. Lakatos azonban felhívja a figyelmet rá, hogy egy bizonyos (optimális) szint után az újabb adatok közzététele már rontja az érdekhordozók informáltságát (hosszabb kiválasztási és értelmezési idő), s két kutatást is idéz, amelyek ezt alátámasztják: Gonedes – Dopuch (1974) és Piontkowski – Hoffjan (2009).<sup>3</sup> A számviteli szabályozás túlterheltségével foglalkozik Riahi-Belkaoui is, s azt főleg a kisebb magánvállalkozásoknál tartja veszélyesnek.<sup>4</sup> A probléma

1. ábra

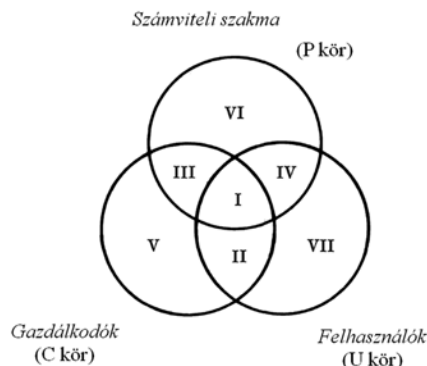
### A számviteli információk ábrázolása



Forrás: Glautier – Underdown (2001: 10. és 38. oldal) (saját fordítás)

2. ábra

### A számviteli érdekek osztályozása



Forrás: Cyert – Ijiri (1974: 30. old.) (saját fordítás)

egyik lehetséges megoldása, hogy definiáljuk a közzeendő adatok hasznossági jellemzőit.

Az információk osztályozására és az eltérő érdekekből fakadó konfliktusok bemutatására Cyert – Ijiri három csoportot különít el: gazdálkodók, felhasználók és számviteli szakma.<sup>5</sup> A 2. ábrán láthatjuk a gazdálkodó által nyújtott – önkéntes vagy kötelező – információk körét (C kör), a felhasználók által igényelt információk halmazát (U kör) és az adatok azon részét, melyet a számvitel mint szakma képes kezelni (P kör).

Az ábra egyes részeinek értelmezését az 1. táblázat foglalja össze.

**Az információk osztályozása**

Kategória	Értelmezés	Megjegyzés
I	nyújtott, hasznos és meghatározható	legkedvezőbb eset (nincs teendő)
II	nyújtott és hasznos, de nem meghatározható	túl szubjektív (pl. előrejelzések)
III	nyújtott és meghatározható, de nem hasznos	hamar eltűnik ez a halmaz (pl. milliók utáni számjegyek)
IV	meghatározható és hasznos, de nem nyújtott	közzé kellene-e tenni? (pl. belső részletes számítások)
V	nyújtott, de se nem meghatározható, se nem hasznos	hamar eltűnik ez a halmaz (ha a gazdálkodó ezt felismeri)
VI	meghatározható, de se nem nyújtott, se nem hasznos	nincs rá kereslet (nem kell vele foglalkozni)
VII	hasznos, de se nem nyújtott, se nem meghatározható	nehezen meghatározható és a bizonytalanság miatt nem szívesen közölt adatok (pl. aktuális érték, ha jelentősen eltér a bekerülési értéktől)

Forrás: Cyert – Ijiri (1974: 30–32. oldal alapján saját szerkesztés)

A körök egy adott állapotot jelenítenek meg az adatról, de dinamikus szemléletben nézve ezek természetesen változhatnak (elhelyezkedés, méret), szerencsés esetben közelednek egymáshoz, így a metszetek területe növekszik.

Az érdekhordozók információigényét jellemzően három területre tagolhatjuk: vagyoni (financial position), pénzügyi (changes in financial position) és jövedelmi (financial performance) helyzetet bemutatók. A vagyoni helyzetből a saját tőkét időnként külön, negyedik kategóriaként kiemelik (például a mérlegelméletknél).

**Az érdekhordozók és az információigények összekapcsolása**

A koalíció tagjainak eltérő az információigényük, s szerepükből adódik, hogy mire kíváncsiak az adott gazdálkodó egységről. Az érdekhordozók és az általuk támasztott információigény összefüggéseivel, valamint az érintettek közötti érdekütközésekkel többek között Baricz<sup>6</sup>, Baricz – Róth<sup>7</sup>, Benedict – Elliott<sup>8</sup>, Glautier – Underdown<sup>9</sup> és Lakatos<sup>10</sup> foglalkozik. Az összefüggéseket szemlélteti a 2. táblázat is.

A cash flow-információk a pénzügyi helyzet kategóriájába tartoznak, így a táblázatból jól látható, hogy elsősorban a vállalkozás hitelezői és szállítói érdeklődnek ezen információk iránt. Emellett azonban nem szabad megfeledkezni a tulajdonos(ok)ról és a menedzserekről sem, hiszen egyrészt a vállalat értékét a jövőbeli pénzáramlások diszkontált értéke határozza meg, másrészt a hosszú távú működés feltétele a megfelelő likviditás fenntartása.

Az egyes szerepkörök nem feltétlenül tisztán jelennek meg a gyakorlatban, hanem időnként egy-egy gazdasági szereplő egyszerre többet is betölthet belőlük. Az egyik ilyen összefonódás a kisebb gazdálkodóknál következhet be (tulajdonos, menedzser, munkavállaló), így az információigényekből eredő érdekütközések is módosulhatnak (csökkenhetnek), aminek eredményeként a pénzügyi beszámolás terjedelme is szűkülhet.

Speciális helyzetről beszélhetünk a tervgazdaságokban is, ahol az állam egyben tulajdonosi, hitelező és piaci partneri viszonyt is betölt.<sup>11</sup>

**Prioritás az érdekhordozók között**

A pénzügyi beszámolásnál keletkező érdekütközésekből eredő problémák csökkentésének egyik lehető-

**Az érdekhordozók és az információk kapcsolata**

Érdekmegjelenítés	Információt igénylők – érdekhordozók							
	Tulajdonosok		Hitelezők	Menedzserek	Partnerek		Munkavállalók	Költségvetés
	„Nagy”	„Kis”			Szállítók	Vevők		
Információk								
Vagyoni helyzet	O		O	O	O			
Pénzügyi helyzet	O		X	O	X		O	
Jövedelmezőség	X	X		X			X	X
Saját tőke	O	O	O	O	X	X		

X = elsődlegesen fontos; O = másodlagosan fontos Forrás: László (szerk. 2005: 3. old.)

sége, ha szűkítjük az érdekhordozók körét. A menedzsment hozzáfér a gazdálkodó adataihoz, az állam pedig ki tudja kényszeríteni a saját információigényét, így e kettőt nem biztos, hogy az általános pénzügyi beszámoltatás keretében kell kielégíteni. A munkavállalók és a piaci partnerek jellemzően kevésbé érdeklődnek a pénzügyi beszámoló iránt, így ha őket is kivesszük a körből, akkor már csak a forrásbiztosítók, vagyis a tulajdonosok és a hitelezők maradnak a pénzügyi beszámoltatás célközönségeként.<sup>12</sup>

### Az alkalmazott gyakorlat: a számviteli szabályozások

Az egyes érdekhordozók különböző információigénnyel lépnek fel a gazdálkodó egységgel kapcsolatban, amelyek között érdekütközés is lehet. Vannak, akik könnyebben hozzáférnek a kívánt adatokhoz (például menedzserek), míg külső félként ez nehezebben érhető el, bár bizonyos szereplők gazdasági erejüknél fogva ezt kikényszeríthetik (például állam, hitelezők). Ebből adódóan szükség van a számvitel szabályozására, amelyet e fejezetben a kialakult gyakorlaton keresztül mutatok be, kitérve az érdekhordozók szabályozásban való megjelenésére és a köztük lévő prioritás kérdésére.

### Az érdekhordozók és információs igényeik

Az előző részben bemutatásra került, hogy a gazdálkodó szervezettel milyen érdekhordozók kerülhetnek

kapcsolatba, s ők milyen információigénnyel léphetnek fel. A következő részben azt mutatom be, hogy ez hogyan jelenik meg a számviteli szabályozásokban.

### Az érdekhordozók

Magyarországon a rendszerváltás után a számviteli törvény megalkotásának folyamatában többször is említést tesznek az érdekhordozók köréről, de végül ezek a jogszabály szövegébe nevesítve nem kerültek bele. Nagy Gábor, az akkori Pénzügyminisztérium főosztályvezetője egy cikkében a következőket szerepelteti: „tulajdonosok, vezetők, hitelezők, befektetni szándékozók, adóhatóság, önkormányzati és államigazgatási szervek”<sup>13</sup>.

A hatályos magyar számviteli törvény<sup>14</sup> a címzetteket csak általánosan definiálja – a bevezetőben „a piacgazdaság szereplői”, a 2. § (1) bekezdésben „a nemzetgazdaság más szereplői” –, de konkrét beazonosítással nem találkozunk. A hazai irodalomban az érdekhordozók elkülönítésével Baricz (1997b), Bordáné (1989b), Chikán (2003) és Nagy (1991) már a rendszerváltáskor foglalkozott, s hasonló szereplőket mutatnak be, mint amit a Nemzetközi Pénzügyi Beszámolási Standardok (IFRS) a Keretelvekben meghatároz. A szerzők által meghatározott érdekhordozók összehasonlítását a 3. táblázat szemlélteti.

A bemutatottakon kívül Chikán felsorolása az alábbiakkal egészül még ki: versenytársak, stratégiai partnerek, helyi és önkéntes állampolgári közösségek, természeti környezet.<sup>15</sup>

3. táblázat

### Az érdekhordozók

IFRS keretelvek	Baricz / Baricz – Róth	Bordáné	Chikán	Nagy
befektetők	tulajdonosok	külső tulajdonosok és befektetni szándékozók	tulajdonosok	tulajdonosok befektetni szándékozók
munkavállalók	menedzserek	munkavállalók és érdekképviselői szerveik	menedzserek	vezetők
	munkavállalók		munkavállalók	
	érdekvédelmi szervek			
hitelezők	hitelezők	bankok és más hitelezők		hitelezők
szállítók és egyéb kereskedelmi hitelezők	piaci partnerek (szállítók és vevők)		szállítók	
vevők			vevők	fogyasztók
állam(háztartás) és hivatalai	állam	állam és kormánysszervezetek	állami intézmények	adóhatóság önkormányzati és államigazgatási szervek
nagyközönség		nagyközönség		

Forrás: Baricz (1997b: 12–13. old.), Baricz – Róth (2002: 11–12. old.), Bordáné (1989b: 26. old.), Chikán (2003: 30–31. old.), Nagy (1991: 92. old.) és IFRS Keretelvek 9. bekezdés IASCF (2003: F 6–7. old.) alapján saját szerkesztés

### VEZETÉSTUDOMÁNY

### Az információigények

Az érdekhordozók információigényét a magyar számviteli törvény három kategóriára különíti el: vagyoni, pénzügyi és jövedelmi helyzet. Hasonlóan fogalmaz az IAS 1 is a 7. bekezdésében: „Az általános célú pénzügyi kimutatások célja, hogy a gazdálkodó egység pénzügyi helyzetéről, pénzügyi teljesítményéről és cash flow-iról olyan információkat adjon, amelyek a felhasználók széles köre számára hasznosak gazdasági döntéseik meghozatala során.” A közzeendő adatok körének meghatározásánál több szabályozásban definiálják a hasznosság fogalmát, illetve azt, hogy milyen döntési pontokat figyelembe véve vezethető le, hogy a vizsgált adat hasznos információnak minősül-e (például a US GAAP-ben „Hasznos pénzügyi információk minőségi jellemzői”<sup>16</sup>, vagy az IFRS Keretelvekben „A pénzügyi kimutatások minőségi jellemzői”).

### Prioritás az érdekhordozók között

Az amerikai és a brit szabályozás is elsősorban a befektetőkre/tulajdonosokra és a hitelezőkre koncentrál. A német és a francia számviteli szabályozás 1985-ig főleg az állam érdekeit szolgálta ki, majd ezt követően a befektetők és hitelezők szerepe is felértékelődött, de az adóztatás miatt az állam továbbra is fontos érdekhordozó maradt.<sup>17</sup> A tulajdonos és a hitelező kiemelt védelmét említi az Európai Unió (akkor még Európai Közösség) 1978-ban elfogadott 4. irányelve is (78/660/EGK).<sup>18</sup>

A Nemzetközi Pénzügyi Beszámolási Standardokban az IAS 1 Hatókörének 3. bekezdése szerint: „Általános pénzügyi kimutatások az olyan felhasználók igényeinek kielégítésére készült kimutatások, akik nincsenek abban a helyzetben, hogy speciális információszükségletükhöz szabott beszámolókat készítését kérhessék.” Bár konkrétan nem sorolja fel az érdekhordozókat, több standardban is a befektetőt és a hitelezőt külön említi, s mellettük a többiekre csak összevontan hivatkozik:

- IAS 14<sup>19</sup> (30. bekezdés): „a befektetőknek, a hitelezőknek és másoknak”,
- IAS 34 (Cél megfogalmazása): „a befektetők, a hitelezők és más érdekelt felek”,
- IAS 35<sup>20</sup>. (2. bekezdés): „a befektetők, a hitelezők és a pénzügyi kimutatások más felhasználói”.

A megszűnt IAS-ek (14 és 35) helyére lépő IFRS-ekben (8 és 5) már nem találunk említést az érdekhordozókra.

Az első önálló magyar számviteli törvény (1991. évi XVIII. törvény) csak általánosan említi az érdekhordozókat a törvény bevezetőjében, de konkrét csoportokat nem nevez meg, így prioritást sem állít fel köztük. Baricz szerint azonban „a tulajdonosok és a hitelezők érdekvédelmét helyezte a szabályalkotás középpontjába.”<sup>21</sup> A számviteli törvény újrakodifikálásakor (2000. évi C. törvény) Lakatos megállapítása szerint ez tovább erősödött: „enyhe súlypontbeli eltolódás volt a tulajdonosi, befektetői adatigény javára.”<sup>22</sup>

Baricz szerint azonban „a tulajdonosok és a hitelezők érdekvédelmét helyezte a szabályalkotás középpontjába.”<sup>21</sup> A számviteli törvény újrakodifikálásakor (2000. évi C. törvény) Lakatos megállapítása szerint ez tovább erősödött: „enyhe súlypontbeli eltolódás volt a tulajdonosi, befektetői adatigény javára.”<sup>22</sup>

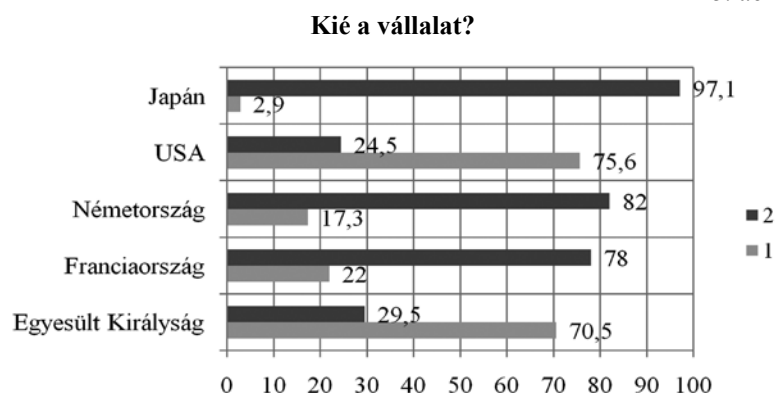
### Az érdekhordozók közötti prioritás vizsgálata

A Közép- és Kelet-Európai Számviteli és Adózási Kérdésekkel Foglalkozó Nemzetközi Bizottság 1996-os kutatásában hét ország (Ausztria, Csehország, Lengyelország, Magyarország, Németország, Szlovákia, Szlovénia) számviteli rendszerének összehasonlításával foglalkozott. A számviteli filozófiát vizsgálva mindenhol kiemelték a hitelezővédelem-orientált felfogást.<sup>23</sup>

A modern értékeléssel foglalkozó vállalatelméletek (Rappaport, 1986; Copeland – Koller – Murrin, 1994; Stern – Stewart, 1998) a tulajdonost emelik ki az érdekhordozók közül, mondván, hogy „a piacgazdaságban hosszú távon minden érintett akkor jár a legjobban, ha a vállalatvezetés első helyre a tulajdonosok érdekeit sorolja.”<sup>24</sup> Hasonló megállapítást fogalmaz meg Benedict – Elliott is a befektetők elsődlegességéről.<sup>25</sup>

A vállalat kormányzási felfogás szerint három csoportot lehet elkülöníteni: az angolszász országok (Amerikai Egyesült Államok és Egyesült Királyság) a részvényesközpontú monolisztikus, a kontinentális európaiak (Németország és Franciaország) a részvényeseknek elsőbbséget adó, de a többi érintett érdekeit is figyelembe vevő dualista, míg Japán az összes érintett, de főképp az alkalmazottakat kiemelő pluralista kategóriába tartozik. Ezt szemlélteti Masaru 750 vállalatot érintő nemzetközi felmérése (3. ábra), amelyben arra keresték a választ, hogy „Kié is a vállalat?” A globalizációval természetesen ezek a felfogások is közeledtek egymáshoz.<sup>26</sup>

3. ábra



Jelmagyarázat: 2 – A vállalat minden érintetté.

1 – A vállalatnak elsősorban a részvényesek érdekeit kell szolgálnia.

Forrás: Masaru (1996): *Whose Company is it?* idézi: Chikán (2003: 46. old.)

A magyar gyakorlatot vizsgálva Lakatos megállapította, hogy prioritási sorrend létezik az egyes érdekhordozók között az adatigény kielégítésében: 1) tulajdonosok, 2) menedzsment, 3) bankok, 4) állam, 5) üzleti partnerek.<sup>27</sup>

A beszámolók könyvvizsgálatával foglalkozó kutatásban Lukács arra a kérdésre kereste a választ, hogy kinek az érdekében végzik a könyvvizsgálatot. A válaszadók a tulajdonost (85,5%) emelték ki, bár a cikkben is szerepel megjegyzésként, hogy a magas arányt befolyásolhatta, hogy a tulajdonosok választják ki, illetve fizetik a könyvvizsgálót. A hitelezőket (28%) jelölték meg második érdekhordozóként, a vezetők (13,5%) következtek ezután, míg a többi érdekhordozót nem említették jelentősebb mértékben (5% alatt). A teljes érdekhordozói kör számára hasznosítható könyvvizsgálattal a válaszadók csak elenyésző hányada (1,5%) értett egyet.<sup>28</sup>

### Empirikus kutatás a hitelezői érdekhordozó számviteli beszámolóban való megjelenésére

Kutatásom során azt vizsgáltam, hogy mely vállalkozásoknál, milyen mértékben jelenik meg a hitelező mint érdekhordozó, aki a tulajdonos mellett az egyik kiemelt szereplő a vállalkozás pénzügyi helyzete alakulásának információigényében. Feltételezésem szerint a kisebb vállalkozásoknál ez kevésbé kerül elő, s a nagyobb vállalkozások esetében nagyobb a hitelezők jelentősége. Az elemzéshez a megjelenés mértékeként a vállalkozások mérlegében szereplő hitelezői érdekhordozóra utaló idegen források mérlegfőösszeghez mért arányát határoztam meg, s ennek mentén vizsgáltam, hogy ez a kisebb és nagyobb vállalkozásoknál szignifikáns eltérést mutat-e.

#### Az elemzéshez használt adatbázis (AB: TAO)

A hipotézis teszteléséhez a Budapesti Corvinus Egyetem és az Adó- és Pénzügyi Ellenőrzési Hivatal (jogutódja a Nemzeti Adó- és Vámhivatal) együttműködési megállapodásában rendelkezésre bocsátott azonosító nélküli 2010. évi társaságiadó-bevallások adatbázisát használtam fel. Az adatbázisban a Magyarországon a 2010. üzleti évre társaságiadó-bevallást benyújtó 392.670 gazdálkodó egység adatai szerepelnek. Az elemzéshez a vállalkozásokat két kategóriába soroltam: kisebb vállalkozásnak minősítem azokat, amelyek kizárólag a három méretkategorizáló paraméter (mérlegfőösszeg, értékesítés nettó árbevétele, létszám) alapján egyszerűsített éves beszámolót készíthetnek,

s nagyobb vállalkozásként kezelem, amelyek ez alapján csak éves beszámolót állíthatnak össze. Az adatok alapján nincs lehetőség arra, hogy a számviteli törvényben szereplő egyéb ismérveket (9. § 3. és 4. bekezdés) is figyelembe vegyem a besorolás pontosítására. A kategorizáláshoz szükséges, hogy mindhárom említett adat rendelkezésre álljon, ezért az elemzésből kizártam azokat, amelyeknél valamelyik adat hiányzott (68.611 eset = 17,5%), így a vizsgálatba bevont egységek száma 324.059 (82,5%) lett, ahogy azt a 4. táblázat is mutatja.

4. táblázat

Vállalkozások méretkategorizáló adatainak vizsgálata

Kitöltött adatok	Vállalkozások	
	száma	aránya
M+Á+L van	324 059	82,5%
M+Á van (L nincs)	22 802	5,8%
M+L van (Á nincs)	28 763	7,3%
Á+L van (L nincs)	0	0,0%
M van (Á+L nincs)	8 549	2,2%
Á van (M+L nincs)	0	0,0%
L van (M+Á nincs)	482	0,1%
(M+Á+L nincs)	8 015	2,0%
<b>Összesen</b>	<b>392 670</b>	<b>100,0%</b>

Jelölések: M: Mérlegfőösszeg

Á: Értékesítés nettó árbevétele

L: Létszám

Forrás: Az AB: TAO adatbázis alapján saját számítás és szerkesztés

A hatályos magyar szabályozás az egyszerűsített éves beszámoló készítésének lehetőségét a következő mutatók alapján határozza meg: mérlegfőösszeg 500 millió forint, árbevétel 1.000 millió forint, létszám 50 fő.<sup>29</sup> Ezen határértékek alapján a sokaság megoszlását az 5. táblázat mutatja. Az egyszerűsített éves beszámoló készítése azon vállalkozások számára lehetséges, amelyeknél a három mutató közül bármelyik kettő nem haladja meg a határértéket.<sup>30</sup> Pusztán a méretet figyelembe véve ezzel a lehetőséggel a vállalkozások 98,1%-a élhetne, azonban ezt némileg csökkentik a korábban említett egyéb minősítő ismérvek, erről azonban az adatbázisban nincs információ. A számításból látható, hogy a vállalkozások döntő része (95,6%) egyik határértéket sem lépi át, s a maradék több mint fele (2,5%) is legfeljebb egy mutatónál lépi át azt. Az egyszerűsítési lehetőség mindössze a vállalkozások 1,9%-ára nem vonatkozik (1% két határértéket lép át és 0,9% mind a hármat).

A magyar vállalkozások méret szerinti kategorizálása  
(2010)

Melyik határértéket lépi át?	Összes vállalkozás		min. 1-et átlépők		min. 2-t átlépők	
	száma	aránya	száma	aránya	száma	aránya
Egyiket sem	309 908	95,6%	–	–	–	–
Mfö.	5 779	1,8%	5 779	40,8%	–	–
Árb.	846	0,3%	846	6,0%	–	–
Létszám	1 359	0,4%	1 359	9,6%	–	–
Mfö. + árb.	2 195	0,7%	2 195	15,5%	2 195	35,6%
Mfö. + létszám	769	0,2%	769	5,4%	769	12,5%
Árb. + létszám	176	0,1%	176	1,2%	176	2,9%
Mindhárom	3 027	0,9%	3 027	21,4%	3 027	49,1%
Összesen	324 059	100,0%	14 151	100,0%	6 167	100,0%

Forrás: Az AB: TAO adatbázis alapján saját számítás és szerkesztés

Az adatbázist két csoportra bontottan vizsgáltam, külön-külön elemezve a kisebb (317.892 db) és a nagyobb (6.167 db) vállalkozások adatait, hogy feltárható legyen a hitelezői kötelezettségekben a két csoport közti különbség.

Az adatbázis minden egyedről 267 értéket tartalmaz (az azonosítókód mellett), feltéve, ha azt kitöltötték a bevallás elkészítése során. Az elemzés céljára ebből 11 értékadat használható fel: Létszám, Értékesítés nettó árbevétele, Mérlegfőösszeg, Hátrasorolt kötelezettségek, Hosszú lejáratú kötelezettségek, Hosszú lejáratú beruházási hitelek, Tulajdonosok által nyújtott hosszú lejáratú kölcsönök, Rövid lejáratú kötelezettségek, Rövid lejáratú kötelezettségek áruszállításból és szolgáltatásból, Rövid lejáratú kötelezettségek tulajdonosokkal szemben, Rövid lejáratú hitelek és kölcsönök összege.

A rendelkezésre álló 267 értékoszlopból – a három méretkategorizáló ismérv mellett – összesen 8 kötelezettségadatot tartalmazó oszlop volt felhasználható az elemzés céljára, s ezek segítségével még újabb 5 adatot hoztam létre (zárójelben az elemzés során használt jelölésük látható).

*Meglévő mutatók:*

- Hátrasorolt kötelezettségek (HSK),
- Hosszú lejáratú kötelezettségek (HLK),
- Hosszú lejáratú beruházási hitelek (HLK: BH),
- Tulajdonosok által nyújtott hosszú lejáratú kölcsönök (HLK: T),
- Rövid lejáratú kötelezettségek (RLK),
- Rövid lejáratú hitelek, kölcsönök (RLK: HK),
- Rövid lejáratú kötelezettségek áruszállításból és szolgáltatásból (RLK: SZ),

- Rövid lejáratú kötelezettségek tulajdonosokkal szemben (RLK: T).

*Számított mutatók:*

- Kötelezettségek összesen (KÖT),
- Hosszú lejáratú kötelezettségek NEM tulajdonosokkal szemben (HLK: NT),
- Rövid lejáratú kötelezettségek NEM tulajdonosokkal szemben (RLK: NT),
- Összes hitel és kölcsön lejáratától függetlenül (ÖHK),
- Összes hitel és kölcsön lejáratától függetlenül és szállítói kötelezettség (ÖHKSZ).

A számított új mutatóknál az első csak egy technikai összesítés, amelyet az adatbázis külön nem tartalmazott, a másik négy viszont olyan képzett mutató, amelyek a mérlegben ilyen formában nem jelennének meg. A 2. és a 3. mutatót azért képeztem, mivel a kötelezettségek egy része tulajdonosokkal szembeni, így ezeknél nem tisztán a hitelező, hanem – a lehetőségekben adódóan – a tulajdonosi szerepkör dominánsan megjelenhet, ezért kizártam a kötelezettségekből. Az utolsó két mutatónál pedig a klasszikus hitelezői érdekhordozóval kapcsolatos kötelezettségeket vontam össze, elsőként szűkebb értelmezésben csak a hitelek és kölcsönök értékét (a lejáratától függetlenül), majd tágabb értelmezésben ezt egészítettem még ki a szállítók értékével. Mindkét utolsó mutatónál a tulajdonossal összefüggő kötelezettségeket (kapcsolt és egyéb részesedési viszony) kihagytam a számításból.

Az elemzésbe bevont kötelezettségadatokat tartalmi összefüggését és jelölését a 6. táblázat szemlélteti. A könnyebb ábrázolhatóság kedvéért a mérlegcsoportokon belüli mérlegtételek sorrendjét megváltoztattam, de a sorszámukat megtartottam.

A kötelezettségek vizsgálatánál alkalmazott mutatószámok és jelölésük

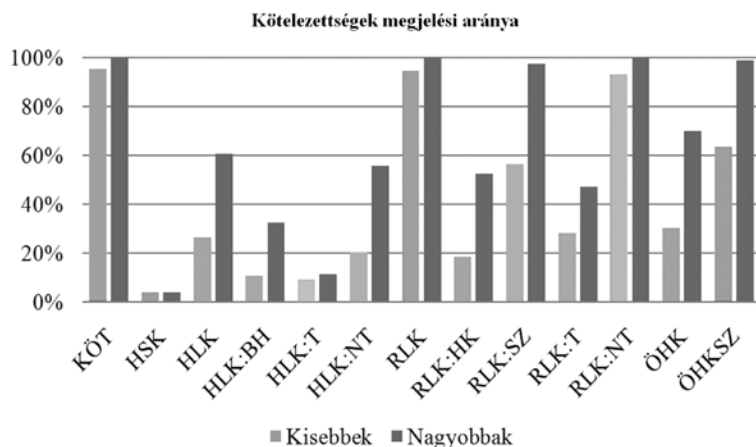
Megnevezés	Meglévő adatok	Számított adatok				
<b>F. Kötelezettségek</b>						
<b>I. Hátrasorolt kötelezettségek</b>	HSK				KÖT	
1. Hátrasorolt köt. kapcs. váll. szemben						
2. Hátrasorolt köt. egyéb rész. visz. lévő váll. szemben						
3. Hátrasorolt köt. egyéb gazdálkodóval szemben						
<b>II. Hosszú lejáratú kötelezettségek</b>	HLK				KÖT	
6. Tartós köt. kapcs. váll. szemben		HLK:T				
7. Tartós köt. egyéb rész. visz. lévő váll. szemben						
1. Hosszú lejáratra kapott kölcsönök			HLK:NT	ÖHK		ÖHKSZ
2. Átváltoztatható kötvények						
3. Tartozások kötvénykibocsátásból						
4. Beruházási és fejlesztési hitelek		HLK:BH				
5. Egyéb hosszú lejáratú hitelek						
8. Egyéb hosszú lejáratú kötelezettségek						
<b>III. Rövid lejáratú kötelezettségek</b>	RLK				KÖT	
1. Rövid lejáratú kölcsönök		RLK:HK	RLK:NT			
2. Rövid lejáratú hitelek		RLK:SZ				
4. Köt. áruszállításból és szolgáltatásból (szállítók)						
3. Vevőktől kapott előlegek						
5. Váltótartozások						
8. Egyéb rövid lejáratú kötelezettségek						
6. Rövid lej. köt. kapcsolt vállalkozással szemben						
7. Rövid lej. köt. egyéb rész. visz. lévő váll. szemben	RLK:T					

Első lépésként azt vizsgáltam, hogy az elemzésben szereplő kötelezettségek megjelennek-e a vállalkozásoknál (4. ábra).

Forrás: saját szerkesztés

A kötelezettségek kategóriák megjelenése a kisebb és nagyobb vállalkozásoknál

4. ábra



Forrás: Az AB: TAO adatbázis alapján saját számítás és szerkesztés

A 7. táblázat adatai alapján megállapíthatjuk, hogy a vállalkozások döntő többségének (95,6%) van valamilyen kötelezettsége, ezen belül a rövid lejáratúak szinte mindenkinél (94,8%), azonban a hátrasorolt kötelezettségek csak ritkán (3,8%) fordulnak elő. A mérlegtételeket vizsgálva a legnagyobb gyakorisága a nem tulajdonosokkal szembeni rövid lejáratú kötelezettségeknek van (93,4%), amely valószínűleg azzal indokolható, hogy ide tartoznak az egyéb rövid lejáratú kötelezettségként megjelenő munkavállalókkal szembeni bértartozások, illetve állammal szembeni adó- és járuléktartozások is.

A vállalkozásokat méret szerinti csoportosításban vizsgálva azt tapasztaljuk, hogy a kötelezettség főcsoportnál, a hátrasorolt, valamint a rövid lejáratú kötelezettségek csoportnál nincs jelentős eltérés a két kategória között, egyedül csak a hosszú lejáratú



7. táblázat

**Kötelezettségek kategóriák megjelenése a kisebb és nagyobb vállalkozásoknál**

Kötelezettség	Kisebbség	Nagyobbak	Összesen	Eltérés (N-K)
KÖT	95,5%	100,0%	95,6%	4,4%
HSK	3,8%	3,9%	3,8%	0,1%
HLK	26,5%	60,6%	27,1%	34,2%
HLK: BH	10,7%	32,5%	11,1%	21,9%
HLK: T	9,1%	11,4%	9,1%	2,3%
HLK: NT	19,6%	55,8%	20,3%	36,2%
<b>RLK</b>	<b>94,7%</b>	<b>100,0%</b>	<b>94,8%</b>	<b>5,3%</b>
RLK: HK	18,6%	52,6%	19,2%	34,1%
RLK: SZ	56,2%	97,4%	57,0%	41,2%
RLK: T	28,1%	47,0%	28,5%	18,8%
RLK: NT	93,3%	100,0%	93,4%	6,7%
ÖHK	30,3%	70,1%	31,1%	39,8%
ÖHKSZ	63,5%	98,9%	64,2%	35,4%

Forrás: Az AB: TAO adatbázis alapján saját számítás és szerkesztés

kötelezettségek csoport jelenik meg jelentősen magasabb arányban a nagyobb vállalkozásoknál, mint a kisebbeknél. A mérlegtételek szintjén csak két soron nincs jelentős eltérés, egyrészt a tulajdonosok által nyújtott hosszú lejáratú kölcsönöknél, ahol mindkét csoportban viszonylag alacsony ezek megjelenése, másrészt a nem tulajdonosokkal szembeni rövid lejáratú kötelezettségeknél, ahol mindkét esetben magas az arányuk, amely az előző bekezdés végén leírt okokkal indokolható. A többi kötelezettségtételnél azonban mindegyik esetben a nagyobb vállalkozásoknál találkozhatunk jelentősen magasabb előfordulási aránnyal.

Az elemzés második részeként a kötelezettségek abszolút értékadatainak vizsgálatával foglalkoztam. Mindegyik kötelezettségsor értékeinek alakulását hasonlóan jellemezhetjük: erőteljesen a kis értékek dominálnak néhány extrém magas adat mellett. Emiatt az ábrázolási technikák (hisztogram, dobozábra, szár-leveél ábra) nem igazán szemléletesek, ezért eltekintek azok bemutatásától. Az extrém magas értékek az átlagot erőteljesen felfelé torzítják, így az adatok leírása jobban jellemezhető az 5%-os trimmelt átlaggal, amely az átlagnak csak a negyede, vagy a mediánnal, amely az átlagnak csupán a tizenhatoda. Az átlag helyett

lehet használni még az M-Esztimátorokat, amelyek szintén az átlagnál kisebb középértékeket adnak, de a medián körüli erős koncentráció miatt több esetben nem határozhatóak meg. Az értékek szórása meglehetősen magas, még az átlaghoz viszonyítva is annak többszörösét jelentik. Az erőteljesen bal oldali aszimmetrikus eloszlást erősíti meg a ferdeségmutató (Skewness) pozitív értéke, míg a másik alakmutató, a csúcsosságmutató (Kurtosis) nagy pozitív értéke a normál oszláshoz képest jelentősen csúcsosabb eloszlásra utal. A részsokaságokat vizsgálva megállapíthatjuk, hogy ez mindkettőre igaz, azonban a nagyobb vállalkozásoknál csak kisebb mértékben, míg a kisebbeknél erőteljesebben érvényesül.

A sokaság méret szerinti két részre bontásából természetesen következik, hogy a nagyobb vállalkozásoknál az értékadatok is magasabbak, ezért nem az abszolút értékeket érdemes vizsgálni, hanem a méretől megtisztított relatív adatokat, amelyet a mérlegfőösszeghez viszonyított arány formájában definiáltam. Az elemzésben a vizsgált mutatók körét kilencre szűkítettem, mivel kihagytam a további vizsgálatokból a túl összevontnak számító kötelezettségek összesített értékét, illetve a tulajdonosi befolyás miatt az ezzel kapcsolatos hosszú és rövid lejáratú kötelezettségeket. A mérlegfőösszeghez viszonyított arányszámoknál egy korrekciót végeztem el, ahol a mutató értéke 100% fölé került, mivel előfordulhat, hogy a kötelezettségek értéke a negatív saját tőke hatására nagyobb a mérlegfőösszegnél, ott 100%-ra módosítottam az adatot, mivel már ez is teljes eladósodottságot mutat, és nincs értelme a 100% fölötti adatnak. Az egyes kötelezettség sorok 100% feletti eladósodottságot mutató vállalatainak számát és arányát a 8. táblázat szemlélteti.

8. táblázat

**A teljesen eladósodott vállalkozások száma és aránya**

	100% fölötti kötelezettségű vállalkozások					
	száma			aránya		
	Kisebbség	Nagyobbak	Összesen	Kisebbség	Nagyobbak	Összesen
A_HLK	12 922	7	12 929	4,1%	0,1%	4,0%
A_HLK: BH	1 077	2	1 079	0,3%	0,0%	0,3%
A_HLK: NT	3 670	4	3 674	1,2%	0,1%	1,1%
A_RLK	54 607	111	54 718	17,2%	1,8%	16,9%
A_RLK: HK	5 567	8	5 575	1,8%	0,1%	1,7%
A_RLK: SZ	5 445	17	5 462	1,7%	0,3%	1,7%
A_RLK: NT	37 953	73	38 026	11,9%	1,2%	11,7%
A_ÖHK	9 627	17	9 644	3,0%	0,3%	3,0%
A_ÖHKSZ	15 977	53	16 030	5,0%	0,9%	4,9%

Forrás: Az AB: TAO adatbázis alapján saját számítás és szerkesztés

Az adatok azt mutatják, hogy a teljes eladósodottsági probléma főként a kisebb vállalkozásoknál jelentkezik. A korrekció hatására jelentősen megnőtt a 100%-os kötelezettséggaránnyal rendelkező vállalkozások száma.

A mérlegfőösszeghez viszonyított relatív kötelezettségmutatók – a korrekciókkal kiegészítve – már jobban

eloszlás) találkozunk. A vállalatok méretbeli kettéválásztásában itt már kisebbek a különbségek az eloszlást leíró statisztikai adatokban.

A kutatás célja a kisebb és nagyobb vállalkozások közti különbségtétel a hitelezői kötelezettség aránya szempontjából. Az adatokat a 9. táblázat szemlélte.

9. táblázat

A kötelezettségkategóriák arányának középértékei

	Kötelezettséggarányok								
	Átlaga			Trimmelt átlaga (5%)			Mediánja		
	Kisebb	Nagyobb	Eltérés	Kisebb	Nagyobb	Eltérés	Kisebb	Nagyobb	Eltérés
A_HLK	10,9%	10,1%	-0,8%	6,6%	7,4%	0,7%	0,0%	1,0%	1,0%
A_HLK_BH	1,8%	3,7%	1,9%	0,0%	1,7%	1,7%	0,0%	0,0%	0,0%
A_HLK_NT	5,8%	7,7%	1,9%	2,4%	5,2%	2,8%	0,0%	0,3%	0,3%
A_RLK	45,9%	44,4%	-1,5%	45,4%	43,7%	-1,8%	38,6%	41,5%	2,9%
A_RLK_NT	36,8%	37,9%	1,0%	35,4%	36,7%	1,3%	24,7%	33,3%	8,6%
A_RLK_HK	5,4%	7,7%	2,3%	1,8%	5,6%	3,8%	0,0%	0,1%	0,1%
A_RLK_SZ	10,8%	16,9%	6,1%	7,2%	14,7%	7,4%	0,4%	10,6%	10,2%
A_ÖHK	11,0%	15,3%	4,3%	7,0%	12,8%	5,8%	0,0%	6,1%	6,1%
A_ÖHKSZ	21,3%	32,1%	10,8%	18,1%	30,6%	12,5%	3,3%	27,1%	23,8%

Forrás: Az AB: TAO adatbázis alapján saját számítás és szerkesztés

elemezhető az előzőekben bemutatott abszolút kötelezettségértékekhez képest. Az ábrázolási lehetőség kismértékben javult, de a hisztogram, a dobozra és a szár-levél ábra az esetek többségében még most sem elég látványos az értelmezhetőséghez. A mutatók 0 és 100% közötti lekorlátozásából adódóan itt már nincs a szélsőséges értékeknek akkora torzító hatása, azonban az átlag helyett itt is célszerű a többi középértéket is megvizsgálni. Az esetek többségében még mindig baloldali aszimmetrikus az eloszlás, de már jóval kisebb mértékben. Az átlaghoz jóval közelebb van az 5%-os trimmelt átlag (többségében az átlag kétharmada körül, de a rövid lejáratú kötelezettségeknél majdnem megegyeznek) és a medián is (hozzávetőlegesen az átlag ötöde). A ferde eloszlásból adódóan az M-Esztimátorok itt is kisebb értékeket adnak az átlagnál, de már nem annyira nagy az eltérés, mint az abszolút kötelezettségértékek esetében. A relatív értéknél a szórás is jelentősen csökkent, van ahol már kevesebb, mint az átlag. A balra ferde eloszlás mindegyik esetben megmaradt, de már kisebb a mérték, azonban a csúcosság 2+1 kategóriában már más képet mutat: a rövid lejáratú kötelezettségeknél (A\_RLK) és a nem tulajdonosi rövid lejáratú kötelezettségeknél (A\_RLK: NT) mindkét vállalatméretnél, valamint az A\_ÖHKSZ mutatónál, de csak a nagyvállalatoknál. Ezekben az esetekben a normál eloszlásnál kisebb csúcossági értékkel (laposabb

Amennyiben az átlaggal jellemezzük a kötelezettségek arányát, akkor a kilencből hét kategóriára igaz, hogy a nagyobb vállalkozásoknál nagyobb a kötelezettségek relatív aránya, csak két esetben, a hosszú lejáratú kötelezettségeknél (A\_HLK) és a rövid lejáratú kötelezettségeknél (R\_HLK) van nagyobb átlaga a kisebb vállalkozásoknak. Azonban, ha az 5%-os trimmelt átlagot vizsgáljuk, ott csak a hosszú lejáratú kötelezettségeknél (A\_HLK) fordul elő a kisebb vállalkozások nagyobb rátája, míg a medián esetében már egyik kötelezettségértelmezésben sincs ilyen eset, viszont a beruházási hitel (A\_HLK: BH) mediánja megegyezik a két csoportban, de csak azért, mert viszonylag kevés vállalkozás rendelkezik ilyen kötelezettséggel, aminek következtében mindkét medián értéke nulla. Mindhárom mutatónál (átlag, trimmelt átlag, medián) a két csoport között a legnagyobb különbség a tágan értelmezett hitelezői kötelezettségnél (A\_ÖHKSZ) fordul elő, majd ezt követi a szállítói kötelezettség (A\_RLK: SZ) és a szűken értelmezett hitelezői kötelezettség (A\_ÖHK).

A kötelezettséggarányokban a kisebb és a nagyobb vállalkozások középértékei alapján többségében a nagyobb vállalkozásoknál magasabb az érték. A következő lépésben azt vizsgáltam, hogy az eltérés szignifikáns-e a minta alapján. Az elemzés e szakaszát már csak a szűkebben és a tágabban értelmezett hitelezői kötelezettségekre (A\_ÖHK és A\_ÖHKSZ) terjesztettem ki.

A feltételezést varianciaelemzéssel teszteltem, amelynek feltétele a függő változó normál eloszlása (ellenőrzés például pontfelhő-diagrammal) és a varianciahomogenitás (ellenőrzés Levene-teszttel). „Ugyanakkor a fenti feltételekkel kapcsolatban kihangsúlyozandó, hogy az *F* próba igen robusztus, ami azt jelenti, hogy egy-egy feltétel (pl. normalitás, varianciahomogenitás) nem teljesülése nem gyakorol lényeges befolyást a próbával elkövethető első- és másodfajú hiba elkövetési valószínűségére, vagyis nem rontja el a következtetések érvényességét, nem növeli meg jelentősen a hibás döntések számát.”<sup>31</sup>

Ahogy arra már az eloszlásukat leíró előző részekből is következtetni lehetett, a normalitás feltétele mindkét mutató esetében sérül. Ezt mutatja a normalitásteszt (Koglomorov-Smirnov), az eloszlást szemléltető ábrák (hisztogram, dobozábra, szár-levél ábra) és az összehasonlító ábrák (Normal Q-Q plot és Detrended Normal Q-Q plot) is.

A varianciaelemzés leíró statisztikájából látható (10. táblázat), hogy az átlag körüli 95%-os konfidencia-intervallumok nem fedik át egymást, így megállapítható, hogy ezen a szinten a nagyobb vállalkozásoknál magasabb a szűkebb és a tágabb értelmezésben megjelenő hitelezői kötelezettségek aránya.

10. táblázat

**A hitelezői kötelezettségarányok konfidencia-intervalluma**

Csoport	A_ÖHK	A_ÖHKSZ
Kisebb (1)	10,95% 11,12%	21,18% 21,39%
Nagyobb (2)	14,83% 15,86%	31,47% 32,77%

Forrás: Az AB: TAO adatbázis alapján saját számítás és szerkesztés

A szóráshomogenitás ellenőrzése a Levene-teszttel történhet, amely mindkét mutató esetében elfogadja a nullhipotézist, azaz a szórások nem egyenlők a két csoportban, tehát nem teljesül a szóráshomogenitás sem.

Annak ellenére, hogy sem a normalitás, sem a szóráshomogenitás nem teljesül, mégis elvégezhető a varianciaelemzés az említett *F* próba robusztuságából adódóan. Az *F* próba értékei alapján magas szignifikanciaszinten elutasítható a nullhipotézis, vagyis az átlagok egyezősége, így megállapítható, hogy a két csoport átlaga szignifikánsan különbözik egymástól.

**Összefoglalás**

A kutatás a hasznosság oldaláról közelíti meg a témát, s azt vizsgálja, hogy a szabályozás összhangban van-e a hazai alkalmazott gyakorlattal. A pénzügyi helyzet-

tel összefüggő információk az érdekhordozók közül elsődlegesen a hitelezők<sup>32</sup> számára fontosak. Így ezen információk előállítása csak akkor minősül hasznosnak, ha egyáltalán megjelenik olyan érdekhordozó, aki igényli azt.

A számviteli törvény a méret alapján tesz különbséget a cash flow-kimutatás készítési kötelezettségében, ezért az elemzésben a vállalati sokaságot ez alapján kettévontva vizsgáltam a hitelezői kötelezettségek megjelenését. A varianciaelemzés azt mutatja, hogy a kisebb vállalkozásoknál szignifikánsan kisebb arányban jelenik meg a hitelező mint érdekhordozó, összehasonlítva a nagyobb cégekkel. Ezt főként az egyes kötelezettségarányok mediánja igazolta vissza: szűkebben értelmezve a hitelezői kötelezettségeket, a kisebb vállalkozások több mint felénél nem is jelenik meg ilyen kötelezettség; míg tágabban értelmezve is jelentősen alacsonyabb arányban, mint a nagyobb cégeknél. Ez alapján a méret szerint történő megkülönböztetés indokoltnak tűnik, azonban további vizsgálat keretében lehetne még elemezni, hogy az értékhatárok jó helyen vannak-e ebből a szempontból, esetleg szükség lenne-e egyéb tényezőkre (például a hitelezői kötelezettségek arányának) bevonására az előírásokra vonatkozó különbségtételnél.

**Lábjegyzet**

- <sup>1</sup> Riahi-Belkaoui (2000: 90. old.)
- <sup>2</sup> Lásd például Baricz (1997b: 15. old.)
- <sup>3</sup> Lakatos (2009: 34. old.)
- <sup>4</sup> Riahi-Belkaoui (2000: 102–105. old.)
- <sup>5</sup> Cyert – Ijiri[(1974: 30. old.)
- <sup>6</sup> Baricz (1997b: 12–26. old.)
- <sup>7</sup> Baricz – Róth (2002: 11–16. old.)
- <sup>8</sup> Benedict Elliott (2001: 351–354. old.)
- <sup>9</sup> Glautier Underdown (2001: 10–13. old.)
- <sup>10</sup> Lakatos (2009: 27–30. old.)
- <sup>11</sup> Baricz (1997b: 25. old.)
- <sup>12</sup> Baricz (1997b: 23–24. old.)
- <sup>13</sup> Nagy (1991: 92. old.)
- <sup>14</sup> 2000. évi C. törvény a számvitelről
- <sup>15</sup> Chikán (2003: 30–31. old.)
- <sup>16</sup> Conceptual Framework for Financial Reporting: Chapter 3, Qualitative Characteristics of Useful Financial Information (Pénzügyi beszámolás fogalmi kerete: 3. fejezet, Hasznos pénzügyi információk minőségi jellemzői)
- <sup>17</sup> Baricz (1997a: 412–413. old.)
- <sup>18</sup> Ferenczi (1998: 410. old.)
- <sup>19</sup> Az IFRS 8 hatályba lépésével megszűnt (2009. január 1.)
- <sup>20</sup> Az IFRS 5 hatályba lépésével megszűnt (2005. január 1.)
- <sup>21</sup> Baricz (1997a: 415. old.)
- <sup>22</sup> Lakatos (2009: 95. old.)
- <sup>23</sup> Ismeretlen szerző (1996: 258–259. old.)
- <sup>24</sup> Dorgai (2004: 5. old.)
- <sup>25</sup> Benedict Elliott (2001: 353–354. old.)
- <sup>26</sup> Chikán (2003: 45–46. old.)
- <sup>27</sup> Lakatos (2009: 135–137. old.)

<sup>28</sup> Lukács (2008: 466. old.)al

<sup>29</sup> Számviteli törvény (2000. évi C. törvény) 9. § (2) bekezdés

<sup>30</sup> A jogszabály két egymást követő év vizsgálatát írja elő, de ilyen szerkezetben az adatok nem állnak rendelkezésre. Ez azonban érdemben nem befolyásolja a kapott eredményeket.

<sup>31</sup> Sajtos – Mitev (2007: 166–167. old.)al

<sup>31</sup> Tágabb értelmezésben a szállítókat is magában foglalja.

## Felhasznált irodalom

*Baricz R.* (1997a): A magyar számvitel a nemzetközi és a nemzeti szabályok tükrében. Számvitel, Adó, Könyvvizsgálat, 39. évfolyam, 10. szám: 410–416. oldal

*Baricz R.* (1997b): Mérlegtan. Átdolgozott kiadás, Budapest: Aula Kiadó

*Baricz R. – Róth J.* (2002): Könyvviteltan. Budapest: Aula Kiadó

*Benedict, A. – Elliott, B.* (2001): Practical accounting. Harlow: FT/Prentice Hall

*Bordáné Rabóczki M.* (1989b): Gazdasági társaságok pénzügyi megítélése: Nemzetközi számviteli és elemzési eljárások. Budapest: Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó

*Chikán A.* (2003): Vállalatgazdaságtan. 3. átdolgozott, bővített kiadás, Budapest: Aula Kiadó

*Cyert, R.M. – Ijiri, Y.* (1974): Problems of Implementing the Trueblood Objectives Report. Journal of Accounting Research, Vol. 12; Studies on Financial Accounting Objectives: p. 29–42.

*Dorgai I.* (2004): A részvényesi értékmaximalizálás elméleti háttere. Vezetéstudomány, 35. évf., 3. szám: 2–18. oldal

*Ferenczi A.* (1998): Az európai számviteli rendszerek összehasonlítása. Számvitel és Könyvvizsgálat, 40. évfolyam, 10. szám: 406–411. oldal

*Glautier, M.W.E. – Underdown, B.* (2001): Accounting theory and practice. 7th edition, Harlow: FT/Prentice Hall

*IASCF* (2003): Nemzetközi Pénzügyi Beszámolási Standardok 2003: A Nemzetközi Számviteli Standardokkal és Értelmezésekkel egybefoglalva. Budapest: Magyar Számvitel Fejlesztéséért Alapítvány

*Lakatos L. P.* (2009): A számvitel szabályozása és a pénzügyi kimutatások hasznosságának megítélése. PhD-értekezés. Budapest: Budapesti Corvinus Egyetem

*László N.* (szerk.) – *Baricz R. – Bosnyák J. – Filyó J. – Gulyás É. – Gyenge M. – Hős A. – Joó Á. – Kardosné Birkás A. – Kissné Becsei A. – László N. – Lukács J. – Mikáczó É. – Párizs L. – Pavlik L. – Serfőző Gy. – Szabóné Veres T.* (2005): Könyvviteltan (Számvitel I. tárgy) Szemináriumi és gyakorló feladatok. Budapest: Aula Kiadó

*Lukács J.* (2008): Könyvvizsgálói tapasztalatok egy felmérés tükrében: Keresztszemet a hazai helyzetről. Számvitel, Adó, Könyvvizsgálat, 50. évfolyam, 11. sz.: 466–474. o.

*Nagy G.* (1991): A számviteli törvényjavaslatról. Számvitel és Ügyviteltechnika, 33. évfolyam, 3. szám: 91–95. oldal

*Riahi-Belkaoui, A.* (2000): Accounting theory. 4th edition, London: Business Press/Thomson Learning

*Sajtos L. – Mitev A.* (2007): SPSS kutatási és adatelemzési kézikönyv. Budapest: Alinea Kiadó

*Ismeretlen szerző* (1996): A számvitel szabályozása Közép-Európában. Számvitel és Könyvvizsgálat, 38. évfolyam, 6. szám: 257–263. oldal

## HELYREIGAZÍTÁS

A 2014. június-augusztusi szám tartalomjegyzékében tévesen jelent meg az egyik szerző neve:  
*Görbe Szabina – Gelei Anna: „Mennyit ér” a fenntarthatóság? címben.*

**A szerző neve helyesen: Görbe Szabina – Gelei Andrea.**

Kedves szerzőnktől ezúton is elnézést kérünk!

**A szerkesztőség**